

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002356

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 17-06-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Матвеева Олена Володимирівна

2. Olena V. Matvieieva

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3935-897X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна педагогіка

Дата захисту: 24-06-2025

Спеціальність за освітою: Спеціальна освіта

Місце роботи здобувача: Спеціальна школа № 8 Шевченківського району м. Києва

Код за ЄДРПОУ: 22881981

Місцезнаходження: вул. Олегівська, 42, Київ, 04071, Україна

Форма власності: Комунальна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9207

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29.37, 14.29.05

Тема дисертації:

1. Педагогічні основи професійної допомоги інклюзивно-ресурсних центрів батькам дітей з РАС.
2. Pedagogical bases of professional assistance of inclusive resource centers parents of children with ASD.

Реферат:

1. У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретичні основи супроводу батьків дітей з ООП, окреслено методологічні підходи до вивчення сутності педагогічних основ професійної допомоги, принципи, ключові завдання та етапи надання професійної допомоги батькам дітей з ООП, яка є однією з провідних складових соціальної інтеграції означеної категорії дітей, зокрема з РАС. Встановлено, що сутність педагогічних основ професійної допомоги батькам дітей з ООП ґрунтується на розумінні інклюзії як передової системи надання допомоги дітям з ООП; існуванні безперечного визначення ролі сім'ї як виховної інституції; встановленні адекватної взаємодії й взаємин батьків і дітей; впливу соціальних чинників на цей процес; реалізації соціальної й сімейної політики, спрямованої на надання державою гарантованої підтримки сім'ям та дітям з ООП. Доведено, що професійна допомога як предмет наукового дослідження є міждисциплінарною сферою, що поєднує в собі знання з психології, педагогіки, соціології, медицини, права та інших наук, які формуються

у процесі вивчення теоретичних основ, принципів, методів і технологій підтримки осіб з ООП та їхніх батьків. Встановлено, що професійна допомога батькам дітей з ООП є динамічним і складним об'єктом дослідження, який вимагає комплексного та системного підходу для її ефективного розвитку й практичного впровадження. Досвід реалізації системи професійної допомоги батькам дітей з РАС доводить, що вона повинна здійснюватися протягом значного часового періоду. Окрім того, встановлення ефективної взаємодії фахівця з її родиною безпосередньо впливає на позитивну динаміку розвитку дитини з РАС. Адже вона залежить від розуміння членами родини особливостей кожного етапу її розвитку та цілковитого залучення близьких до освітнього-виховного та корекційно-розвивального процесів. Методологічною основою дослідження стали ідеї дитиноцентризму, гуманізації і демократизації освіти, положення спеціальної педагогіки та психології щодо становлення особистості дитини з ООП під впливом родини; концепція розвитку, навчання та соціалізації дітей з аутизмом; психолого-педагогічні засади професійного співробітництва, концепція особистісно орієнтованого навчання та концепція психолого-педагогічного супроводу, соціальної і фізичної реабілітації дітей з РАС. Констатовано, що надання професійної допомоги у інклюзивно-ресурсних центрах є важливою складовою супроводу дітей з РАС, їхніх батьків, а також фахівців спеціальної освіти та інклюзії. Нами визначено, що професійна допомога інклюзивно-ресурсних центрів батькам дітей з РАС – це професійна діяльність спеціалістів ІРЦ, спрямована на сприяння батькам у реалізації права дитини на освіту та самовизначення яка відбувається з урахуванням особливостей її психофізичного розвитку та внутрішньосімейної атмосфери. Для досягнення поставленої у дослідженні мети визначено сутність професійної допомоги в ІРЦ: інклюзивно-ресурсні центри забезпечують психолого-педагогічну, консультативну та методичну допомогу батькам, вона включає діагностику, освітні та корекційно-розвивальні послуги, складання та роботу з ІПР. Окреслено завдання ІРЦ щодо надання професійної допомоги батькам дітей з РАС: забезпечення якісної оцінки розвитку дітей з РАС, сприяння адаптації дітей зазначеної категорії в освітньому середовищі, консультування батьків і педагогів щодо підтримки дитини, моніторинг ефективності обізнаності батьків, первинна оцінка (вивчення потреб дитини за допомогою комплексної оцінки), складання індивідуальної програми розвитку (врахування індивідуальних особливостей дитини та формулювання чітких цілей і завдань), підтримка сім'ї (надання психолого-педагогічної допомоги батькам, інформування їх про особливості розвитку та навчання дитини, розробка освітньої складової та тренінгів для батьків). Встановлено ключові компоненти професійної допомоги, а саме: цільові групи (батьки або опікуни дітей з РАС – родини з різним соціальним статусом, відмінними рівнями обізнаності, готовності до навчання та участі у вихованні); ключові суб'єкти допомоги (фахівці ІРЦ (педагоги, психологи, вчителі-дефектологи та ін.), супутні спеціалісти (лікарі, соціальні працівники, юристи), громадські організації та волонтери. З'ясовано, що ключовими етапами професійної допомоги є: аналіз особливостей дитини з РАС, оцінка потреб і запитів батьків, формування індивідуального плану допомоги, проведення тренінгів, семінарів, консультацій для батьків, забезпечення практичних занять із залученням дитини, організація груп підтримки для обміну практичним досвідом між батьками, моніторинг освітніх досягнень і стану психофізичного розвитку дитини з РАС та змін у рівні компетентності батьків, збір зворотного зв'язку, коригування індивідуальної програми розвитку та індивідуального плану підтримки.

2. In the dissertation the theoretical bases of support of parents of children from SEN are grounded, methodological approaches to complex study of essence of pedagogical bases of professional help, principles, key tasks and stages of providing of professional assistance to parents of children from SEN are defined, which is one of the leading components of social integration of the specified category of children, in particular from ASD. It has been determined that the essence of the pedagogical foundations of professional assistance to parents of children with SEN is based on the understanding of inclusion as an advanced system of assistance to children with SEN; the existence of an indisputable definition of the role of the family as an education institution; establishing adequate interaction and relationships between parents and children; the impact of social factors on this process; Implementation of social and family policy aimed at providing the state with guaranteed support to families and children with SEN. It is proved that professional help as a subject of scientific research is an interdisciplinary field combining knowledge of psychology, pedagogy, sociology, medicine, law and other sciences, which are formed in

the process of studying the theoretical foundations, principles, methods and technologies of support of persons from SEN and their parents. It is established that professional assistance to parents of children with SEN is a dynamic and complex object of research, which requires a comprehensive and systematic approach for its effective development and practical implementation. The experience of implementing professional assistance to parents of children with ASD proves that it should be carried out for a long time. In addition, the positive dynamics of development of a child with ASD directly depends on the establishment of effective interaction of a specialist with his family, understanding the close features of each stage of development of the child, active and consistent involvement of them in education and correctional and development processes. The methodological basis of the study were the ideas of child centrism, humanization and democratization of education, the provisions of special pedagogy and psychology on the formation of the personality of the child with SEN under the influence of the family; the concept of development, training and socialization of children with autism; Psychological and pedagogical principles of professional cooperation, the concept of personally oriented learning and the concept of psychological and pedagogical support, social and physical rehabilitation of children with ASD. It is stated that providing professional assistance in inclusive and resource centers is an important component of supporting children with ASD, their parents, as well as specialists in special education and inclusion. We have determined that professional assistance to inclusive and resource centers for parents of children with ASD is a professional activity of specialists of the IRC, aimed at promoting parents in the realization of the child's right to education and self-determination, which takes into account the peculiarities of its psycho-physical development and internal family atmosphere. To achieve the goal set in the study, the essence of professional assistance in the IRC is determined: Inclusive and resource centers provide psychological, pedagogical, advisory and methodological assistance to parents, it includes diagnostics, education and correctional and development services, drafting and work with the IPD. The objectives of the IRC are outlined to provide professional assistance to parents of children with ASD: To ensure a qualitative assessment of the development of children with ASD, to facilitate the adaptation of children of this category in the education environment, to advise parents and teachers on child support, to monitor the effectiveness of parents' awareness, primary assessment (study of the child's needs through a comprehensive assessment), to draw up an individual development program (taking into account the individual characteristics of the child and the formulation of clear goals and objectives), support for the family (providing psychological and pedagogical assistance to parents, informing them about the peculiarities of the development and training of the child, developing the education component and training for parents). The key components of professional assistance, namely: Target groups (parents or guardians of children with ASD – families with different social status, excellent levels of awareness, readiness for training and participation in education); Key subjects of assistance (specialists of IRC (teachers, psychologists, teachers, defectologists, etc.), accompanying specialists (doctors, social workers, lawyers), public organizations and volunteers.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Матвеева О. В. Напрями психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої освіти. Ročenka Ukrajinsko-Slovenská. Zborník vedeckých prác. Európsky inštitút ďalšieho vzdelávania, European institute of further education. 2020. P. 71–80. URL: <https://www.eeda.sk/dok/publikacie/ostatne/2020-rocenka-ukrajinsko-slovenska.pdf>
- 2. Матвеева О. В. Ключові аспекти надання професійної допомоги інклюзивно-ресурсними центрами: реалії та перспективи. Вісник післядипломної освіти : зб. наук. Праць. Серія «Педагогічні науки». 2023.

Вип. 23(52). С. 140–153. [https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-23\(52\)-140-153](https://doi.org/10.58442/2218-7650-2023-23(52)-140-153)

- 3. Матвеева О., Лапін А. Теоретична модель професійної допомоги інклюзивно-ресурсних центрів батькам дітей з розладом аутичного спектра. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2021. Вип. 19. С. 97–110. <https://doi.org/10.33189/epsn.v1i19.193>
- 4. Матвеева О. В. Педагогічні основи викладання предметів мовнолітературної галузі у закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2022. Вип. 20. С. 107–122. URL: <https://spp.org.ua/index.php/journal/article/view/206>
- 5. Матвеева О. В., Лапін А. В. Організація освітньо-просвітницької роботи з батьками на основі аналізу особливостей внутрішньо шкільної атмосфери ЗЗСО з інклюзивною формою навчання. Особлива дитина: навчання і виховання. 2023. Т. 1. № 109. С. 170–186. <https://doi.org/10.33189/ectu.v109i1.133>

Наукова (науково-технічна) продукція: дисертація

Соціально-економічна спрямованість: професійна допомога інклюзивно-ресурсних центрів батькам дітей з рас

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U108685 0124U000467

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лапін Андрій Володимирович

2. Andrii V. Lapin

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1717-7892

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=0XyKY6sAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дмитрієва Ірина Володимирівна

2. IRYNA V. DMYTRIIEVA

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1330-6645

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=o3A0GTUAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Косенко Юрій Миколайович

2. Yurii M. Kosenko

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2723-2031

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=ejYU5LoAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, буд. 87, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чеботарьова Олена Валентинівна

2. Olena V. Chebotarova

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4560-3708

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=SCXS9zcAAAAJ>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ярмола Наталія Анатоліївна

2. Natalia A. Yarmola

Кваліфікація: к. пед. н., с.д., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9374-5543

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=2rАНХAsAAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Омельченко Ірина Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Баташева Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна